

Bijlage 2 informatie Hersteloperatie Kinderopvangtoeslagenaffaire Drechtsteden

Geachte raadsleden,

Met deze brief word u geïnformeerd over de stand van zaken m.b.t. de afhandeling en ondersteuning door en van de Sociale Dienst Drechtsteden inzake de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in de Drechtsteden.

Aanleiding en doel

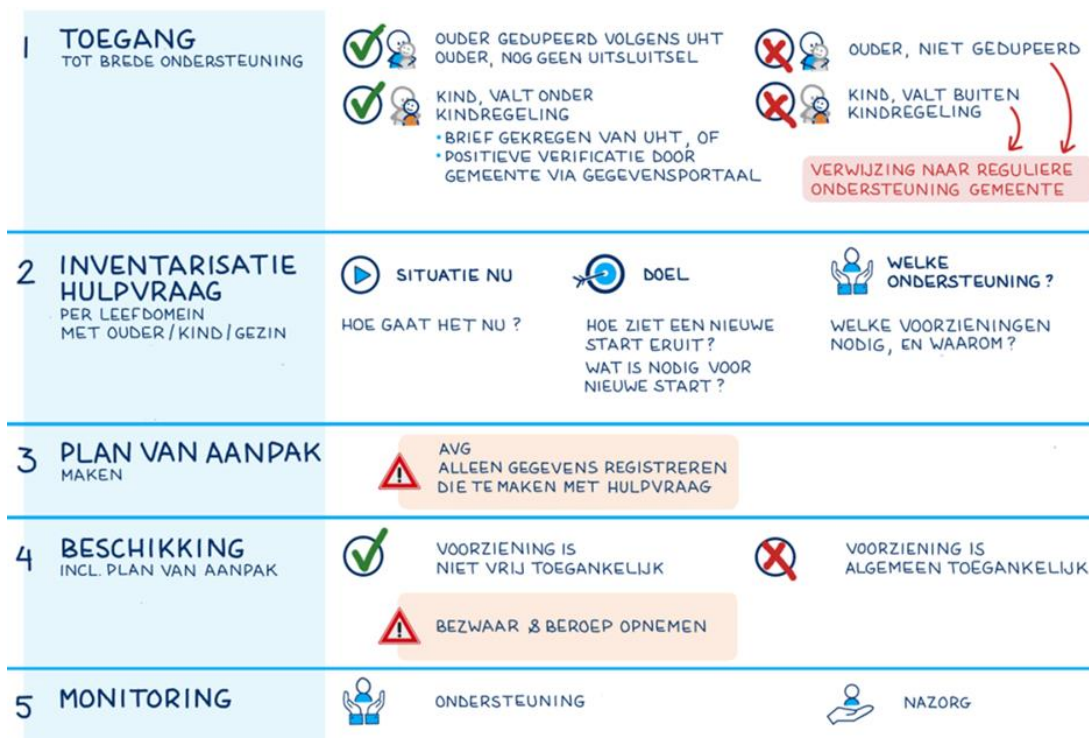
Sinds september 2020 ondersteunen gemeenten op verzoek van het kabinet de tienduizenden ouders die zijn getroffen door de problemen met kinderopvangtoeslag. Gemeenten bieden brede ondersteuning op de vijf leefgebieden (huisvesting, schulden, inkomen, zorg en de opvoeding van kinderen) aan alle mogelijk gedupeerden die zich aanmelden. De Belastingdienst/ Toeslagen compenseert hen daar financieel voor.

Voor de brede ondersteuning aan de gedupeerde ouders in de Drechtsteden is door de Sociale Dienst Drechtsteden (SDD) het Hulpteam Toeslagen Drechtsteden opgezet. Dit Hulpteam bestaat uit 6 regisseurs en een projectleider. De Brede Ondersteuning wordt uitgevoerd in opdracht van de Drechtstedengemeenten op basis van een Dienstverleningsovereenkomst. In deze Raadsinformatiebrief wordt de actuele stand van zaken weergegeven van de ondersteuning door het Hulpteam aan de gedupeerde ouders binnen de Drechtsteden. Tevens worden de landelijke ontwikkelingen beschreven.

Werkwijze hulpteam Toeslagen Drechtsteden

Het Hulpteam Toeslagen werkt op basis van een vaste regisseur voor elke gedupeerde ouder. Contactgegevens worden uitgewisseld met de gedupeerde zodat er een vast aanspreekpunt ontstaat. Daarmee is het Hulpteam sinds de start in 2021 stabiel in de bezetting. Dat geeft rust en vertrouwen bij de gedupeerde ouders die zij ondersteunen. Door de opbouw van kennis en ervaring kunnen veel hulpvragen goed en snel worden afgehandeld.

In onderstaand schema staat aangegeven hoe de werkwijze van het Hulpteam Toeslagen is opgezet. In een aantal stappen wordt vastgesteld of een ouder gedupeerde is en welke ondersteuning er kan worden geboden. Hulp vindt altijd plaats op basis van een met de gedupeerde ouder opgesteld plan van aanpak. Directe aanvragen van spullen en of geld zonder plan van aanpak is niet mogelijk. De financiële compensatie is de taak en bevoegdheid van de Rijksoverheid, de Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT).

Voor meer informatie en vragen over de brede ondersteuning zie: <https://vng.nl/artikelen/vraag-en-antwoorden-hersteloperatie-kinderopvangtoeslag>

Overzicht aantallen gedupeerden (stand 13 april 2023)

Hieronder staat een overzicht van het aantal gedupeerde ouders per gemeente in de caseload van het Hulpteam en het totaal aantal erkend gedupeerden volgens de Belastingdienst (stand april 2023). Niet alle ouders die erkend gedupeerde zijn zoeken hulp. Een aantal van hen wil geen hulp. Het Hulpteam ondersteunt momenteel nog 454 gedupeerde ouders actief om hun leven weer op de rit te krijgen. Dat is 56% van het totaal aantal erkend gedupeerden in de Drechtsteden. Het gaat dan om brede ondersteuning op het gebied van de eerder genoemde leefgebieden:

Ook staat in deze tabel aangegeven hoeveel gedupeerde ouders momenteel in een schuldregeling zitten. Dat kan een wettelijke regeling of een minnelijke regeling zijn. Voor deze mensen is urgentie bij de Belastingdienst gevraagd om zo snel mogelijk een Integrale Beoordeling te krijgen. De uitkomst van die integrale beoordeling is van belang voor het afhandelen van de schuldregelingen. Anders staan deze regelingen stil en kunnen deze niet worden afgerond.

Gemeente	Aantal gedupeerde ouders in caseload Hulpteam	Totaal aantal erkend gedupeerde ouders (cijfers belastingdienst)*	Schulden-regeling WSNP	Schulden-regeling MSNP
Alblasserdam	11	36	0	2
Dordrecht	232	388	3	7
Hardinxveld-Giessendam	2	14	0	0
Hendrik Ido Ambacht	22	58	0	1
Papendrecht	50	97	0	2
Sliedrecht	30	45	0	1
Zwijndrecht	107	171	0	4
Totaal	454	809	3	17

*Bron: https://services.belastingdienst.nl/toeslagen-samen-herstellen/wp-content/uploads/sites/5/2023/02/vng_2023.02.07_gedupeerdenmsnpwsnp.pdf

Haperende voortgang landelijke hersteloperatie

De voortgang van de landelijke Hersteloperatie verloopt stroef. Hiermee worden de zorgen voor de gedupeerde ouders steeds groter en zitten zij langer in onzekerheid. Dit heeft ook zijn weerslag op het vertrouwen van de gedupeerden in de overheid. Ook het Hulpteam heeft steeds meer moeite om het vertrouwen te herstellen. Gedupeerden zien de gemeenten en het Hulpteam ook als de Overheid. Door de onzekerheid over de financiële afhandeling en de tijdsduur van de Integrale Beoordelingen, richten steeds meer gedupeerden zich tot de gemeenten voor directe (financiële) hulp. Ter indicatie is hieronder de wachttijd aangegeven voor de Integrale Beoordeling door het UHT. Op basis hiervan krijgen gedupeerden hun compensatie uitbetaald. In de tussentijd staan veel gedupeerden echter stil en blijven zij in de Brede Ondersteuning zitten.

Wachttijd is meer dan een jaar

Als u zich in 2020 hebt aangemeld voor herstel, dan heeft een persoonlijk zaakbehandelaar uw zaak waarschijnlijk al behandeld. Of hij of zij is er mee bezig. Heeft u zich in 2020 aangemeld, maar is uw zaak nog niet opgepakt? Neem dan contact met ons op. Mogelijk konden wij u niet bereiken.

Hebt u zich in 2021 of dit jaar aangemeld voor herstel? Dan is de wachttijd meer dan een jaar. Dit kan oplopen van 3 tot 4 jaar. In dit overzicht staat wanneer u ongeveer aan de beurt bent. Een exacte planning kunnen we nu helaas niet geven.

Ouders met aanmelddatum in Behandeling integrale beoordeling

- Eerste kwartaal 2021 midden 2022 tot midden 2024
- Tweede en derde kwartaal 2021 in 2024 of 2025
- Vierde kwartaal 2021 en 2022 in 2025 of 2026

Bron website belastingdienst

Om de landelijke herstel aanpak te versnellen zijn inmiddels enkelen pilot projecten opgezet met een andere aanpak dan de gebruikelijke Integrale Beoordeling en schadeafhandeling door het UHT.

Afgelopen zomer is een pilot met mediation van start gegaan. Daarbij wordt onderzocht of (een deel van de) zaken waarbij ouders in bezwaar gaan, kunnen worden opgelost met mediation. Ouders gaan dan in gesprek met de Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT), samen met een onafhankelijke bemiddelaar. Ze kijken of ze er samen uit kunnen komen. Aan de pilot doen twintig ouders mee.

Ook is in de zomer van 2022 een proefproject gestart om de schade sneller af te handelen via een vaststellingsovereenkomst. Een ouder, bijgestaan door een letselschadeadvocaat, zou dan na verschillende gesprekken tot een akkoord kunnen komen over een financieel herstelbedrag, waarmee de ouder *'verder zou kunnen met zijn leven'*. Dit is echter niet van de grond gekomen. Slechts bij een van de vijftien deelnemers aan dit proeftraject is het tot een akkoord gekomen (zie ook <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/proef-om-toeslagenouders-snel-te-compenseren-loopt-uit-op-mislukking-ba3b3b64/>)

Deelname aan pilot collectieve schadeaanpak in de Drechtgemeenten

Momenteel loopt er nog een pilot op basis van een collectieve schadeaanpak. Deze aanpak is ontwikkeld door een initiatief van Prinses Laurentien in samenwerking met letselschade advocaten. In deze aanpak wordt een schadebedrag gekoppeld aan het verhaal van de gedupeerde ouder op basis van een soort letselschadeaanpak. Het betreft een onafhankelijke beoordeling, niet door de Belastingdienst. Deze aanpak is inmiddels getoetst bij een aantal toeslagenouders en positief bevonden. De gemeente Dordrecht heeft belangstelling om samen met een eerste beperkte groep gemeenten in het land deze pilot te ondersteunen en door te ontwikkelen.

Dilemma's in de uitvoering van de brede ondersteuning

Door de haperende landelijke aanpak daalt het vertrouwen in de overheid. Dit uit zich in een toenemende focus op compensatie door middel van geld en spullen. Ook verenigen mensen zich steeds meer in Facebookgroepen en via andere sociale media om zoveel mogelijk compensatie te krijgen. Er treedt verharding op bij de mensen en er ontstaat steeds meer een claimcultuur. Het Hulpteam Toeslagen ontvangt steeds meer mailtjes van mensen die spullen en kosten voor inboedels opeisen op basis van de SPUK regeling. Die SPUK-regeling is echter niet voor de gedupeerden (zie ook: <https://www.socialedienstrechtsteden.nl/nieuws/uitleg-van-de-spuk-specifieke-uitkering-voor-gedupeerden-kinderopvangtoeslagaffaire>). Men kan op basis hiervan geen recht op compensatie of hulp eisen.

Daarnaast is het dilemma hoe lang de brede ondersteuning op deze wijze nog overeind kan blijven. Ook hier worstelen gemeenten in het hele land mee. Zonder vooruitgang van de landelijke hersteloperatie kan dit nog jaren gaan duren.

Tot slot is er behoefte aan afbakening van de hulp vanuit de gemeenten en duidelijkheid over wat gedupeerden wel en vooral ook niet van de gemeenten kunnen verwachten. Ook is het belangrijk dat gedupeerden niet oneindig lang rechten kunnen claimen op basis van hun status als gedupeerden. Er zijn immers ook veel andere doelgroepen die het lastig hebben. Hier is landelijk versnelling van het proces nodig en een afbakening van de hulpoperatie. Zolang het kader voor de Brede Ondersteuning onduidelijk blijft en de duur van de ondersteuning ongewis, wordt de hulp aan gedupeerden door gemeenten steeds lastiger.

Landelijke ontwikkelingen herstelregeling KOT

De wet Hersteloperatie Toeslagen

De Wet Hersteloperatie Toeslagen is op 5 november 2022 ingegaan. Daarmee is de huidige hersteloperatie en de Brede Ondersteuning door gemeenten wettelijk geregeld.

De Kindregeling

Met de nieuwe wet is ook de grondslag geboden om over te gaan tot het uitvoeren van de Kindregeling. De Kindregeling is van toepassing op alle (pleeg/stief) kinderen van erkend gedupeerde ouders (en hun toeslagpartners). Het is één van de herstelregelingen van de kinderopvangtoeslag. De Kindregeling geldt voor kinderen van erkend gedupeerde ouders en bestaat uit drie bouwstenen:

1. Financiële tegemoetkoming door de Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT);
2. Brede ondersteuning door de gemeenten;
3. Rijksbrede aanpak in het kader van emotioneel herstel.

Kinderen van erkend gedupeerden ouders ontvangen ambtshalve een naar leeftijd gestaffelde forfaitaire tegemoetkoming die kan oplopen tot €10.000,-. Er is geen Rijksbrede schuldenaanpak voor kinderen van erkend gedupeerde ouders. De Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT) biedt behalve financieel herstel geen aanvullende hulp en ondersteuning aan. Het Rijk heeft daarom gemeenten gevraagd om kinderen die vallen onder de Kindregeling brede ondersteuning te bieden. Volgens recente cijfers van UHT zijn er circa 72.000 kinderen/jongeren/volwassenen die, op basis van de status 'erkend gedupeerd' van hun (stief/pleeg) ouders, recht hebben op de financiële tegemoetkoming.

In de onderstaande tabel is te zien hoeveel kinderen van gedupeerden in de Drechtsteden zijn aangemeld bij de Belastingdienst. Deze kinderen vallen onder de Kindregeling. De Kindregeling betreft zoals hierboven aangegeven in eerste instantie een compensatie in geld per kind. Dat bedrag wordt overgemaakt aan de kinderen of aan de ouders, afhankelijk van de leeftijd.

Gemeente	Aantal aangemelde kinderen bij de Belastingdienst in de Drechtsteden 0-15 jaar	Aantal aangemelde kinderen bij de Belastingdienst in de Drechtsteden 16 jaar en ouder
Alblasserdam	57	27
Dordrecht	430	373
Hardinxveld-Giessendam	19	11
Hendrik Ido Ambacht	61	52
Papendrecht	104	85
Sliedrecht	69	26
Zwijndrecht	220	168
	960	742

#Bron: https://services.belastingdienst.nl/toeslagen-samen-herstellen/wp-content/uploads/sites/5/2023/03/BLD_VNG_Aantallen_kinderen_per_gemeente_20230314.pdf

Kinderen kunnen door de ouders worden aangemeld of zij kunnen zich zelfstandig melden bij het Hulpteam Toeslagen. Het aantal kinderen dat is aangemeld sinds de introductie van de kindregeling is laag. De meeste kinderen waren bij de aanmelding van de gedupeerde ouders al bij het Hulpteam in beeld. Deze kinderen hebben veelal ook al ondersteuning gekregen. Wel kan het zijn dat er nieuwe vragen ontstaan en dat de gezinnen dan opnieuw contact zoeken bij het Hulpteam.

Voor de oudere en meerderjarige kinderen is de drempel om zelfstandig contact te zoeken met de gemeente hoog. Dat is een landelijk beeld. Hier wordt ook vanuit de landelijk aanpak naar gekeken. Momenteel wordt onderzocht of kinderen makkelijker de toegang tot de brede ondersteuning kunnen vinden en hoe groot de behoefte aan brede ondersteuning, naast het ontvangen geldbedrag, is.

Een belangrijk dilemma dat in de uitvoering speelt, is het ontbreken van een aanpak voor schulden voor jongeren en jongvolwassenen. Jongeren zijn aangewezen op de reguliere schuldhulpverlening en hebben niet de oplossingen en kwijtscheldingen zoals de gedupeerde ouders. Dit leidt landelijk tot discussie en persaandacht.

Het driegesprek

Ouders hebben aangegeven behoefte te hebben aan een meer persoonlijke benadering en aandacht voor wat nodig is in het herstelproces. Het driegesprek is een vorm waarbij de persoonlijke situatie en vragen van de gedupeerde ouder beantwoord kunnen worden en er ruimte is voor erkenning. (Hulp)vragen van ouders spelen zowel op het vlak van financieel herstel als op andere leefgebieden. In het driegesprek komen ouder, UHT en de gemeente bij elkaar om op basis van de behoefte van de ouder herstel en ondersteuning in samenhang te bespreken.

Een driegesprek heeft voor de ouder tot doel:

- Duiding te geven (uitleg en toelichting van een dossier).
- Erkenning te bieden (de ouder horen en zien met ruimte voor het verhaal van de ouder).
- Het fysiek maken van excuses door een medewerker namens UHT/BD Toeslagen (vermenselijking).
- De ouder (inhoudelijk) bijstand verlenen in het (eerste) contact met de persoonlijk zaakbehandelaar (PZB) van het UHT.
- Adequate ondersteuning te bieden (met mogelijke aanpassing plan van aanpak op grond van de uitkomsten van het gesprek).

UHT werkt met 7 landelijke teams met persoonlijk zaakbehandelaars. Vanaf maart zullen de eerste twee teams starten met het aanbieden van de driegesprekken aan gedupeerde ouders voor wie de Integrale Beoordeling start. Op 1 juli 2023 zullen alle PZB-teams operationeel zijn voor het voeren van driegesprekken.

Financieel

Gemeenten zijn uiteindelijk verantwoordelijk voor de uitvoering van de Brede Ondersteuning. De kosten die hiervoor worden gemaakt door het Hulpteam en de SDD worden bij elkaar gezet en in rekening gebracht bij de Drechtstedengemeenten. De gemeenten krijgen Rijksgelden op basis van een Specifieke Uitkering (SPUK). Hiermee kunnen zij de gemaakte kosten terugvragen bij het Rijk. Momenteel bedragen de kosten voor de Brede Ondersteuning over 2021 en 2022 circa 1,3 miljoen euro. Deze kosten worden naar rato van het aantal gedupeerden verrekend met de verschillende Drechtstedengemeenten.